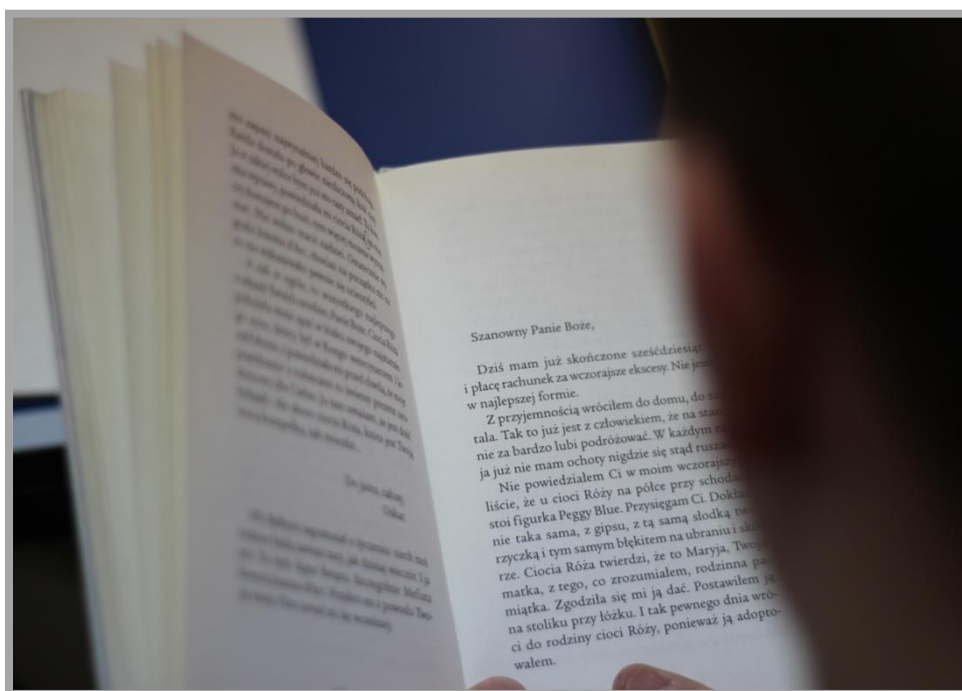


AUTORSKI PROGRAM BIBLIOTERAPII W RESOCJALIZACJI NIELETNICH



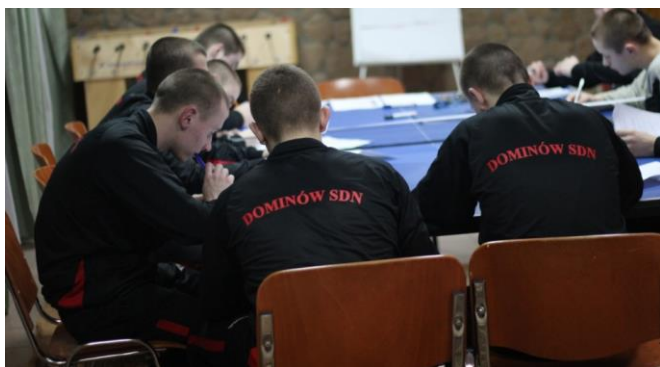
„Szanowny Panie Boże, na imię mam...”

(materiały wewnętrzne placówki –
kopiowanie, powielanie za zgodą Dyrekcji SdN w Dominowie)

Opracowanie:
Mgr Edyta Masternak

Osadzenie biblioterapii w podejściu terapeutycznym. Przyjęte podejście terapeutyczne.

Opis realizacji programu zdecydowałam się zacząć od ściśle z tym związanych ram czasowych. Chce zwrócić uwagę, że zdecydowałam się na **intensywną terapię krótkoterminową**. Trwająca od miesiąca do półtora i obejmująca cykl 12-13 spotkań biblioterapeutycznych. Wybór terapii krótkoterminowej jest podyktowany argumentami zarówno treści organizacyjnej jak i merytorycznej. Po pierwsze jak wiadomo, pobyt nieletniego w schronisku w swej istocie jest pobytem terminowym, tymczasowym. Po drugie i co być może nie mniej ważne argument merytoryczny posiada mocne podstawy empiryczne: terapia krótkoterminowa, jak ustalono już w latach 70 tych jest co najmniej tak samo skuteczna jak długoterminowa, a przy tym daje większe znacznie możliwości kontrolowania ubocznych, zakłócających jej przebieg, w tym również zjawiska remisji samoistnej i deterioracji. Jednym słowem, intensywna terapia krótkoterminowa, niemal idealnie wkomponowuje się w realia i zadania schroniska dla nieletnich.



Podczas każdego ze spotkań, odczytywaliśmy listy Odkara do Pana Boga, a zarazem przeżywaliśmy z Oskarem kolejne etapy jego życia.

Biblioterapia – definicje, cele i funkcje.

Pedagogiczne ujęcie biblioterapii pojmuje oddziaływanie poprzez czytelnictwo jako proces edukacyjny, podczas którego u pacjenta kształtują się sposoby radzenia sobie w ciężkiej dla niego sytuacji. **Spodziewane przez terapeutę przeobrażenia mogą nastąpić na trzech płaszczyznach: w zachowaniu, przekonaniach i uczuciach.** Głównym elementem biblioterapii pedagogicznej jest kształtowanie postaw oczekiwanych społecznie (Kraszewski 2000).

ETAPY PROCESU BIBLIOTERAPEUTYCZNEGO:

1. Diagnoza - zarówno rozpoznanie problemów pacjenta (wychowanka), jak i przewidywanie skutków planowanego działania terapeutycznego,
2. Dobór literatury ściśle związany z daną sytuacją terapeutyczną,
3. Postępowanie terapeutyczno-wychowawcze - czytanie indywidualne lub zbiorowe (niekiedy tylko słuchanie) wzbogacone dodatkowymi formami pracy - którego celem jest wywarcie odpowiedniego wpływu na pacjenta (wychowanka), to znaczy:
 - identyfikacja odbiorcy z bohaterem literackim lub sytuacją,

- refleksja odbiorcy nad czytany tekst, samym sobą i sytuacją, w jakiej aktualnie się znajduje,
- katharsis rodzaj "oczyszczenia", odreagowania,
- wgląd w samego siebie,
- zmiana w postawach i zachowaniu.

ZASADY ZAJĘĆ:

W trakcie zajęć należy przestrzegać ogólnych zasad:

1. Całkowitej dobrowolności uczestnictwa w zajęciach,
2. Dostosowania poziomu i tempa zajęć do psychicznych i fizycznych możliwości dziecka (wykorzystywać elementy muzykoterapii i arteterapii),
3. Zajęcia rozpoczynać zajęciami integracyjnymi,
4. Nie wolno oceniać uczestników, każdy ma prawo zachować swoją postawę. Wcześniej zawieramy kontrakt, gdy dziecko go złamie, łagodnie zwracamy uwagę,
5. Zajęcia wzbudzające zainteresowanie można przedłużyć w czasie, aby uczestnicy mogli się do końca wypowiedzieć na dany temat.



Kiedy wraz z Oskarem obchodziliśmy Urodziny Pana Boga, składaliśmy sobie życzenia na specjalnym torcie urodzinowym. Może spełni się choć jedno?.

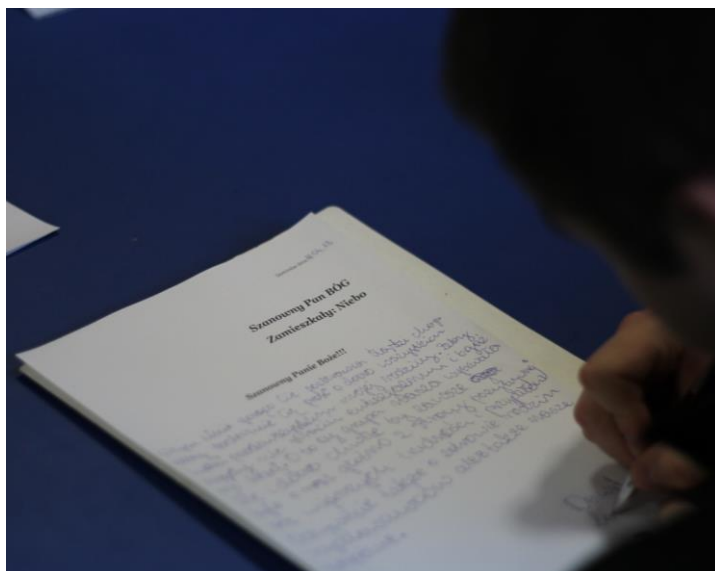
Metody oddziaływań wychowawczych:

- Zabawy ruchowe,
- Zdania niedokończone,
- Elementy audiowizualne, elementy filmoterapii i muzykoterapii,
- Wypowiedzi ustne,
- Wypowiedzi pisemne,
- Gry symulacyjne,
- Czytanie tekstu,
- Elementy socjodramy i psychodramy,
- Elementy muzykoterapii, arteterapii.

PRAKTYCZNY PRZEBIEG ZAJĘĆ „Grup Oskara „ pierwszej i drugiej edycji.

I. Proces tworzenia pierwszej wersji programu.

Autorski program biblioterapii „Na imię mi Oskar” powstał w 2010 roku. W latach 2010-2012 zajęcia z zakresu programu realizowane były wyrywkowo, nie prowadzono ich w uformowanej grupie biblioterapeutycznej. Odbywały się wówczas pojedyncze spotkania, najczęściej w grupie 1. Jednak dzięki temu dokonano pierwszych niewielkich korekt w scenariuszach poszczególnych zajęć.



Kiedy zmarł tytułowy bohater, to my chwyciliśmy pióro by napisać list do Pana Boga.

II. Zrewidowana wersja programu biblioterapeutycznego „Na imię mi Oskar”

Refleksja i zmiany wprowadzone po pierwszej edycji programu.

Wakacyjne spotkania z Oskarem i Ciocią Różą. Z początkiem lipca 2012 roku rozpoczęto systematyczne spotkania grupy biblioterapeutycznej- realizowane były tylko i wyłącznie w oparciu o „Oskara”. Cykl dziesięciu 1,5 godzinnych spotkań, realizowanych 2 razy w tygodniu, w których wzięła udział losowo dobrana grupa 17 nieletnich, zaowocował wersją zrewidowaną programu. Ewaluacji wersji podstawowej dokonano po uwzględnieniu i dokładnej analizie wniosków z pierwszej edycji

„Grupa Oskara” po pierwszej edycji pozwoliła mi na dokonanie istotnych zmian w programie oraz sformułowanie sugestii co do jego dalszej realizacji. Pierwsza wersja została wzbogacona o 2 dodatkowe spotkania integracyjne, poprzedzające przejście do właściwego procesu biblioterapeutycznego. Oraz dodatkowo jedno zajęcia kończące, podczas których uczestnicy żegnają się z taką formułą wzajemnej pracy. Ważne by podczas tych spotkań kłaść duży nacisk na wdrożenie uczestników do respektowania ustalonych norm i zasad obowiązujących podczas zajęć, jest to niemal niezbędnym warunkiem budowania atmosfery wzajemnego zaufania w grupie. Istotna, choć niedoceniona w przypadku procesu biblioterapii jest baza lokalowa, zajęcia powinny odbywać się bowiem za każdy razem w tej samej sali, spełniającej wymogi nie tylko bhp ale dającej poczucie bezpieczeństwa i dyskrecji.

Głęboka refleksja dotycząca liczebności i metody formułowania grupy biblioterapeutycznej skłoniła mnie to tego że kolejna edycja programu przebiegała w jednej tylko grupie wychowawczej liczącej 10 nieletnich - nie tak jak uprzednio w oddziale międzygrupowym. Wpłynęło to na wyraźnie odczuwalne większe poczucie dyskrekcji i bezpieczeństwa osobistego nieletnich podczas zajęć. Istotnie przełożyło się na efektywność i zaangażowanie w prace podczas spotkań.

Wiosenne spotkania z Oskarem i Ciocią Różą. Program według którego realizowano zajęcia w „Drugiej grupie Oskara” (II edycji programu) adresowany jest do grupy terapeutycznej liczącej od 10 do 12 osób. Istotne jest, że spotkania powinny następować według przedstawionego niżej harmonogramu, w ściśle określonej, zaprezentowanej kolejności. Każda jednostka tematyczna- jedno spotkanie trwa od 1 do 1,5 godziny, w zależności od tempa pracy grupy, jej liczebności, poziomu zintegrowania, formy czytania tekstu jaką przyjmie prowadzący i innych zmiennych mających wpływ na przebieg każdego spotkania, których nie da się do końca przewidzieć.



Spotykały nas różne wyzwania: rysowaliśmy autoportret, innym razem obradowaliśmy jako członkowie powołanej przez rząd Komisji Etyki Moralnej, która ma ustrzec nasze społeczeństwo przez upadkiem...

Tematyka i zakres poszczególnych zajęć:

1 i 2. Kim jestem, kim jesteś? – zajęcia integracyjne, zawieranie kontraktu z grupą, poznawanie siebie nawzajem. Ustalenie wzajemnych oczekiwań.

3 i 4. Dzień dobry, to ja Oskar. – wprowadzamy bohatera literackiego. Przedstawiamy go grupie.

5. Tu gdzie teraz jestem. Identyfikacja z bohaterem, odnalezienie wspólnych płaszczyzn.

6. Młodość...wraz z Oskarem przeżywamy własną młodość, rozwiązujemy typowe dla tego okresu konflikty

7. Mam lat 30. Wkraczamy w dorosłość – kreujemy siebie w roli rodzica, męża.

8. Kryzys wieku średniego. Rozwiązujemy problemy typowe dla wieku średniego. Dylematy, wybory życiowe.

9. Pożegnania – każdy z nas czeka na kogoś kto już nigdy nie wróci. Dzięki doświadczeniom Oskara, uczymy się żegnać z bliskimi.

10. Starość... w towarzystwie Oskara godzimy się z nadchodzącą starością i tym co ze sobą niesie. Dokonujemy bilansu życiowego

11. To mój ostatni list.. Śmierć, jako coś nieuniknionego. Oswajamy się z myślą o śmierci jako naturalnego skutku życia. Żegnamy się z Oskarem.

12. Kim byłem kim będę? Kim jestem, co zmieniło się we mnie, jakie są moje wartości? Ciężar refleksji przenosimy na autorefleksje : z refleksji nad bohaterem na refleksję nad samym sobą.

13. „Z daleka będę rozpoznawał Twoje kroki, tak różne od innych „- przeformułujemy i oswajamy się z poczuciem straty związanym z zakończeniem cyklu spotkań..

III. Podsumowanie przebiegu spotkań Pierwszej i Drugiej Grupy Oskara.



Nie zawsze udawało się ukryć zdziwienie literackimi wyczynami kolegów z Grupy Oskara ;)



Ale zawsze kiedy trzeba było rozwiązać problem, chwytałyśmy się za ręce- razem, musi nam się udać!



Ostatnie zadanie przebiegało w ciszy i skupieniu. Jakoś trzeba ukryć smutek rozstania.

Pierwsza edycja programu pozostanie wyjątkową, dostarczyła uczestnikom wielu emocji – wielu z nich nie dało się ukryć, co pozwoliło na poznanie siebie i innych z całkiem nowej, nieznannej dotąd strony. 9 sierpnia 2012 roku „Grupa Oskara” przeszła do historii. Przeżyliśmy z Oskarem całe jego Życie. Doświadczając radości, miłości, rozstań i rozczarowań, towarzyszyliśmy mu od młodości przez dorosłość i starość, aż do śmierci. 17 uczestniczących w projekcie nieletnich, przez cykl spotkań poprzez pisanie wcieliło się w liścia który spadł z drzewa, innym razem znajdowali czapkę niewidkę, pisali list do wroga, zdradzali swoje sekrety, wrzucali swój strach do kapelusza, pisali list do przyszłości, który wspólnie wrzucaliśmy do morza, czy wracali pamięcią do wspomnień, które wywołują uśmiech na ich twarzy. Podczas ostatniego spotkania grupy 9 sierpnia 2012 roku uczestnicy pożegnali się „Listem do samego siebie”.

Z uwagi na wymagania jakie niesie za sobą model badań eksperymentalnych, zajęcia drugiej edycji programu rozpoczęto dopiero gdy nieletni z jego pierwszej edycji opuścili grupę wychowawczą. I tak już 18 marca 2013 roku rozpoczęła się druga edycja programu biblioterapeutycznego „Na imię mi Oskar”. 20 kwietnia 2013 roku odbyły się jej ostatnie zajęcia, więc także i ta grupa Oskara przeszła już do wspomnień. Jaka była druga Grupa Oskara? Nie sposób uniknąć porównań, lecz nie można dokonać ich uczciwie. Na pewno jest bogatsza o doświadczenia jakie zdobyłam podczas pierwszej edycji. I to jedyny wniosek jaki mogę wysunąć jako prowadzący, nie krzywdząc żadnego z chłopców pozostałymi porównaniami. Tym razem podczas pożegnania każdy z uczestników wskazał ze zgromadzonych w swojej teczce rzecz szczególnie dla niego istotną – ważną, która sam stworzył i tam umieścił podczas naszych spotkań.

IV. Trzecia Grupa Oskara- edycja trzecia programu biblioterapii

Każda najdalsza podróż zaczyna się od pierwszego kroku- mawiają. I każda podróż kiedyś znajduje swój finał. 25 maja 2015 roku, odbyły się ostatnie zajęcia trzeciej edycji programu biblioterapeutycznego „Na imię mi Oskar”. Tym samym Trzecia Grupa Oskara przeszła do historii. Pora na podsumowania, których nie zabrakło na ostatnich zajęciach tego wyjątkowego cyklu.

Jednym z obszarów nad którymi pracowaliśmy było dostarczanie sytuacji, w których mogła nastąpić pozytywna kreacja siebie. Uczestnicy pozostawali odkrywcami możliwości jakie

daje świat. Stawiane przed nimi sytuacje symbolizowały te jakie niesie za sobą codzienne życie. Miały pomagać w rozwoju osobistym, rozumieniu zależności między sobą a otoczeniem, rozumieniu swojej własnej niepowtarzalnej złożoności. Mamy ciało, ale tym ciałem nie jesteśmy. Mamy emocje, ale tymi emocjami nie jesteśmy. Mamy umysł, ale tym umysłem nie jesteśmy. Za pomocą zabawy odkrywali, że życie, tak jak oni sami jest wciąż niepojętym i odkrywczym.

Zdecydowana większość zajęć bazowała na aktywności twórczej Wychowanków, co pozwalało na spontaniczną ekspresję siebie, którą cechował element nowości wykraczający poza zachowania stereotypowe. Swobodne wyrażanie siebie uczyło także umiejętności brania odpowiedzialności za swoje postępowanie, stawiania sobie granic własnej swobody i ekspresji, która nie godzi w wolność innych -posiadających przecież takie same prawa. Posługiwano się zabawą, symboliką, projekcją, które zapewniały uczestnikom poczucie bezpieczeństwa podczas poruszania tematów trudnych, o dużym emocjonalnym ciężarze.

Podczas wędrowki z Oskarem i Ciocią Różą dotykaliśmy sfery emocjonalnej, intelektualnej, duchowej. Czasem z przymróznem oka, czasem z nieukrywaną powagą. Jedne emocje przepracowywaliśmy na tle grupy, inne zapieczętowane w kopercie chowaliśmy w swoich teczkach. Czekają aż ich autor znajdzie odwagę by stawić im czoła. Wszystko w wolności, dobrowolności, swobodzie wyrażania siebie, braku przymusu.

W trakcie zajęć poruszaliśmy problematykę zniekształceń komunikacyjnych, dyskutowaliśmy nad swoim system wartości, pielęgnowaliśmy miłe wspomnienia, planowaliśmy przyszłość, korespondowaliśmy z Panem Bogiem i Sobą samym. Dotykaliśmy zagadnień sprawiedliwości życia i świata oraz umiejętności otwarcia się na drugiego człowieka. Oglądaliśmy świat z perspektywy liścia, który spadł z drzewa i przemierzał go w czapce niewitce. Były wzruszenia, wyznania, śmiech i cisza. Dyskusje na poważnie i te nie całkiem na serio. Padały pytania, padały odpowiedzi. Jednak były też pytania bez odpowiedzi, bo na niektóre z nich każdy musi odpowiedzieć przed samym sobą, dla siebie samego, nie dla innych.

Chłopcy uświadamiali sobie, że są ukształtowani, przez pewną ilość doświadczeń życiowych. W nadchodzących zdarzeniach muszą mieć świadomość, że w obliczu niektórych z nich są słabi i powinni szukać oparcia w innych, wobec innych zaś silni, świadomi swojej mocy i umacniający swoją wiarę we własne siły. Życie przyniesie Nam jeszcze niepowtarzalny kalejdoskop zdarzeń, sukcesów, porażek, słońca i deszczu- „takie jest życie, tak skonstruowany jest świat” - przekonywał nas podczas jednych z ostatnich zajęć Krokodyl – bohater opowiadania na bazie którego pracowaliśmy nad poczuciem niesprawiedliwości po śmierci Oskara.

Więcej informacji pod adresami:

<http://www.sdndominow.pl/index.php?id=180>

<http://www.sdndominow.pl/index.php?id=178&id2=116>

<http://www.sdndominow.pl/index.php?id=161&id2=116>

<http://www.sdndominow.pl/index.php?id=116,257>

<http://www.sdndominow.pl/index.php?id=116,256>